

Nemške čete napadajo ruske obrambne črte pri Moskvi

Sovjetski uradni komunike omenja srdite bitke na ozemlju pri Volokolamsku in Stalinskogorsku. General Rommel vrgel nove čete v boj proti britskim armadam v puščavi pri Tobruku. Ameriški vojni tajnik Stimson naslovil ostro svarilo finski vladi

Berlin, 27. nov.—Nemške napadalne čete, oborožene s strojnimi topovi in težkimi granatami, naskakujejo moskovske obrambne črte. Vojaški krogi pravijo, da so napadi uspešni in da je vreme ugodno za operacije. Prej objavljeno poročilo se je glasilo, da so nemški tanki, podprti z infanterijo, predrli rusko obrambno črto v sektorju, ki je samo šestnajst milj oddaljen od Moskve.

Sedem železniških prog, ki vodijo v Moskvo, so razbile bombe, katere so metali nemški letalci. Več sovjetskih vojaških vlakov je bilo vrženih iz tira in poškodovanih. V spopadih v zraku so nemški letalci sestrelili petnajst ruskih bojnih letal.

Moskva, 27. nov.—Uradno poročilo, objavljeno sinoči, omenja ljuhte bitke v sektorjih pri Volokolamsku in Stalinskogorsku, 65 milj severozahodno in 120 milj južnovzhodno od Moskve. Sovjetski krogi so priznali, da je situacija na centralni fronti kritična.

London, 27. nov.—Nacijske kolone so predrle rusko obrambno linijo južnovzhodno od Moskve, se glase sem dospela poročila, da je general Rommel vrgel nove čete v boj proti britski oboroženi sili v puščavi pri Tobruku. "Operacije v Libiji niso piknik," pravi list Der Angriff, glasilo ministra nacijske propagande Goebbelsa. "Čas še ni prišel za ocenitev položaja na libijski fronti."

Kubišev, Rusija, 26. nov.—Hitlerjeve kolone so predrle rusko obrambno črto ob cesti, ki vodi v Moskvo, pri Klinu, 50 milj severozahodno od sovjetske prestolnice, se glasi poročilo s fronte. To je sledilo uradnemu naznanilu, da so Nemci udri v sektor pri Stalinskogorsku, 60 milj vzhodno od Tule in okrog 120 milj južnovzhodno od Moskve.

Nemški uspehi pri Klinu so sledili ostrim bitkam, v katere sta bili vrženi dve oklopni diviziji in več motornih kolon. Sovjeti še niso potrdili v Berlinu objavljenega poročila, da so nacijske čete zasedle Solnetnogorski na glavni cesti Klin-Moskva in da so prvi nemški oddelki oddaljeni samo 31 milj od Moskve.

Sovjetske armade so začele ofenzivo na fronti severno in zahodno od Rostova, kjer se odpira proti kavkaškim pokrajinam. V enem sektorju te fronte so vidle nacijske kolone nazaj 60 milj. Levo krilo nemške armade je v nevarnosti.

Ruska ofenziva pri Rostovu je bila odrejena s namenom, da se zmanjša pritisk Hitlerjeve oborožene sile na centralni fronti. Ta namen je bil deloma že dosežen. Nemško poveljstvo je moglo poslati nove čete na jug. Ena nemška oklopna divizija je bila zdrobljena na južni fronti.

Moskva, 26. nov.—Sovjetski informacijski biro je sinoči prijavil, da je Rusija izgubila 2,122,000 vojakov od začetka vojne z Nemčijo. Število vključuje ubite, ranjene, pogrešane in ujetе vojaške.

Nemške izgube so večje od ruskih in znašajo najmanj šest milijonov ubitih, ujetih in ranjenih vojakov. Materialne sovjetske izgube vključujejo 7900 tankov, 6400 bojnih letal in 12,900 topov, strojnico in pušk, do čemur nemške izgube znašajo 15,000 tankov, 13,000 bojnih letal in 19,000 topov, strojnico in pušk.

Berlin, 26. nov.—Vojna poročila omenjajo nadaljnje uspehe nemške oborožene sile na ruskih

Brazilijska odobrava ameriško akcijo

Vojaška misija odrinila v holandsko Gvinejo

Rio de Janeiro, Brazilija, 26. nov.—Vlada je naznanila, da odobrava korak predsednika Roosevelta glede okupacije holandske Gvineje po ameriških četah, zaeno pa je naglasila, da Brazilija ne bo nevtralna, če se katere ameriška država zaplete v vojno. Naznanilo dostavlja, da je brazilska vojaška misija odpotovala v Gvinejo, kjer bo kooperirala z ameriški in holandskimi četami pri zaščiti rudnikov, baksita, ki se potrebuje pri izdelovanju aluminija.

Zunanji minister Oswaldo Aranha, ki se je pravkar povrnil v Rio de Janeiro iz Buenos Airesa in Santiaga, kjer je konferiral z argentinskimi in čilejskimi voditelji, je dejal, da so razgovori rezultirali v sporazumu glede skupne obrambe zapadne hemisfere.

"Vsi narodi na zapadni hemisferi bodo kooperirali z Združenimi državami v vseh obrambnih akcijah," je dejal Aranha. "Vse ameriške republike mislijo enako glede obrambe in zasledujejo iste cilje."

Argentinski zunanji minister Enrique Ruiz Guinazu je dejal, da je Rooseveltov zaključek glede vojaške okupacije holandske Gvineje razumljiv z ozirom na obstoječo situacijo. Zasedba Gvineje je prav tako potrebna kot je bila zasedba Islandije.

Iz zanesljivega vira je prišla vest, da se je okrog dva tisoč ameriških vojakov že izkrcalo v neki gvinejski luki.

Premier Tojo apelira za enotnost

Japonska stoji pred veliko krizo

Tokio, 26. nov.—Premier Hideki Tojo je v svojem prvem javnem govoru kot predsednik močnega Zveze japonskega imperija apeliral za narodno enotnost pred ogromno množico ljudi, ki se je zbrala v glavni mestni dvorani. Milijone podanikov je pozval, naj postanejo ognjena krogla, da bodo lahko premagali veliko krizo, ki preti deželi. Ljudem je povedal, da so vojaki brez orožja.

Na shodu je nastopil tudi general Teiči Suzuki, predsednik načrtnega odbora. V svojem govoru je obdolžil Veliko Britanijo in Ameriko odgovornosti za potežkoče, v katere je Japonska zabredla. Politika obeh je povečanje ekonomske neenakosti na svetu. Iz tega razloga se mora Japonska boriti proti Veliki Britaniji in Ameriki, da zloži ekonomske okove.

Japonski tisk izraža pesimizem glede izida pogajanj, ki so zdaj v teku med japonskimi in ameriški diplomati v Washingtonu. Cilj pogajanj je ublažitev napetosti na Pacifiku. In daljnem vzhodu, kjer se križajo japonski interesi z ameriški in angleškimi.

List Nichi Nichi, ki večkrat izraža mnenje japonskih vladnih krogov, piše, da ima Maksim Litvinov, novi sovjetski poslanik za Ameriko, navodila glede sklenitve pakta vzajemne vojaške pomoči med Rusijo in Združenimi državami, ki bo v prvi vrsti naperjen proti Japonski.

PROTISOVJETSKI PAKT PODPISAN V BERLINU

Nemški zunanji minister napadel zapadne demokracije

OBSODBA AMERIŠKE "AGRESIJE"

Berlin, 26. nov.—Po nacijskih spočet pakt proti kominterni, katerega je včeraj podpisalo nadaljnjih sedem držav, ki so aktivne zaveznice ošišča ali zasedene po ošiščnih četah, je bil pozdravljen kot dokaz kontinentalne solidarnosti proti Moskvi, Londonu in Washingtonu. Hitler se ni udeležil ceremonij zvezi s podpisom pakta.

Zunanji minister Joachim von Ribbentrop je v svojem govoru povzel predstaviteljstvo, ki so podpisali pakt, napadel zapadne demokracije kot zaveznice in prijatelje ruskih boljševikov. "Zapadne demokracije so ignorirale nevarnost, katere jim preti s strani komunizma," je dejal. Iz golega egoizma in oportunitizma so se združile s komunisti in postale pomočnice svetovnega komunizma."

Amerika ni bila imehovana po imenu v govorih predstavnikov držav, ki so podpisale protikomunistični pakt. Samo Ramon Serrano Suner, španski zunanji minister, je ukičel Washington v grupo zaveznikov, ki tvorijo komunistično fronto. "Te sile so zgradile sistem zveze, ki se je rodila v Moskvi in se potem raztegnila na Washington," je rekel Suner.

Velika Britanija je bila imehovana kot glavna zaveznica komunistične Rusije. Grof Galeazzo Ciano, italijanski zunanji minister, je v svojem govoru poudarjal, da se mora borba nadaljevati ne samo proti boljševiški Rusiji, temveč tudi proti njenim zaveznikom, zlasti proti Veliki Britaniji. Slednja se je postavila za čuvaja boljševizma, katerega je nekdaj nazvala za najbolj odvraten in barbarski terorizem, kar jih pozna zgodovina.

Glavni smisel govorov predstavnikov držav, ki so podpisali pakt, je bil, da se mora borba proti komunizmu nadaljevati, dokler ne bo uničen. Govorili so bolgarski zunanji minister Ivan Popov, danski zunanji minister Eric Scavenius, finski zunanji minister Rolf Johan Witting, podpredsednik rumunske vlade Mihail Antonescu, slovaški premier Bela Tuka, hrvaški zunanji minister Lorković in japonski poslanik Hiroši Ošima. Slednji je dejal, da je protiboljševiški pakt dokazal svojo vrednost za Japonsko v njeni vojni proti Kitajski.

Rooseveltovo naznanilo, da bo Amerika poslala vojaške čete v holandsko Gvinejo, je izzvalo silno ogorčenje v nacijskih krogih in tisku. Die nst aus Deutschland piše, da je vojaška okupacija Gvineje agresija in napad na Južno Ameriko. Ta akcija je naperjena proti francoskim kolonialnim poseščinam ob zapadni hemisferi.

Publikacija primerja ameriško akcijo britanskemu napadu na Oran in Dakar v francoski Zpadni Afriki. Okupacija je bila odrejena po britski ofenzivi proti ošišču v Libiji.

Vozniška unija odobrila sporazum

Chicago, 26. nov.—Krajevna vozniška unija ADF je naznanila dosego sporazuma z delodajalci in preklicala stavko. Člani unije so odobrili sporazum, čigar detajli še niso bili objavljeni, na zborovanju sinoči. Unija je šla v boj za zvišanje plače za dvajset centov na uro in letne počitnice s plačo.

Roosevelt oplazil revijo Time

Objavila je laž o čilejskem predsedniku

Washington, D. C., 26. nov.—Predsednik Roosevelt je na konferenci z reporterji ostro obsodil revijo Time, ker je objavila nesramno laž o Pedru Aguirre Cerda, predsednik čilejske republike, čigar smrt je bila nekaj ur prej naznanjena. Predsednik je dejal, da mora Amerika prositi čilejsko vlado oproščanja zaradi laži, ki je bila objavljena v reviji.

Revija Time je prinesla članek 17. novembra, v katerem je namignila, da Cerda ne more opravljati svojih dolžnosti kot predsednik, ker je pijanec. "Državni tajnik Hull me je pravkar obvestil, da je predsednik čilejske republike umrl," je rekel Roosevelt. "To je potisnilo na površje nezaželjeno in zopno dejstvo, da se mora Amerika opravičiti pri čilejski vladi zaradi laži, ki jo je objavil Time. Ta laž je prišla prav nacijskemu in fašističnemu tisku, ki jo zdaj izkorišča v svoji propagandi proti Združenim državam. Predsednik Cerda je mrtev, toda epizoda, katero je povzročila revija Time, ne bo kmalu pozabljena. Ob tej priliki izražam globoko sožalje administracije in ameriškega ljudstva čilejskemu narodu, zlasti pa družini pokojnega predsednika."

Santiago, Čile, 26. nov.—Predsednik Cerda, načelnik prve in edine vlade ljudske fronte v latinski Ameriki, je včeraj umrl po dolgi bolezni. Ob smrti je bil star 62 let.

Pred dvema tednoma je izročil predsedniške posle Geronimu Mendezu, voditelju radikalne stranke, katere član je bil tudi on, zaradi bolezni, o kateri je slutil, da ga bo pokopala. Cerda je bil izvoljen za predsednika v oktobru l. 1938 kot kandidat radikalne stranke.

Wagner za mirno izravnavo sporov

Senator obsodil jeklarne magnate

New York, 26. nov.—Senator Wagner, demokrat in avtor zakona, ki nosi njegovo ime in garantira delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja, je dejal, da se ne strinja z onimi, ki bi radi omejili ali prepovedali stavke v obrambnih industrijah. On je sponzoriral ustanovitve posebnega odbora, v čigar področje naj bi spadala izravnavna sporov med delavci in delodajalci. Dalje je rekel, da so delavske unije upravičene do enakega zastopstva v odborih, katerim je bilo poverjeno izvajanje obrambnega programa, kot delodajalci. Vse te odbore kontrolirajo industrije.

Senator je dejal, da sedanji federalni posredovalni odbor, ki je sicer rešil več industrijskih konfliktov, ne more uspešno vršiti svojih dolžnosti, ker je začasna, ne trajna značaja. O kontroverzi med rudarsko unijo in jeklarskimi korporacijami je rekel, da so stavke provocirale magnate. Slednji bi morali prostovoljno pristati na zahtevo rudarske unije glede zaprte delavnice, ker bi omogočila industrijski mir in stabilnost.

Cistka v španski fašistični stranki

Madrid, Španija, 26. nov.—Cistka v fašistični stranki je bila odrejena. Ta je edina legalna stranka v Španiji. Fašistični tisk piše, da čistka ni velikega pomena za narod.

Domače vesti

Nov grob v Kanadi
Toronto, Ont., Kanada.—V Simeju je 19. t. m. umrl Ivan Avseev, star 47 let in rojen v Viševku, Stari trg pri Rakeku na Notranjskem. V stari domovini zapuščala mater, dva brata in sestro, v Clevelandu, O., pa tretjega brata.

Upravitelj Filip Godina je doma
Chicago.—Filip Godina, upravitelj publikacij SNPJ, se je vrnil domov iz bolnišnice zadnje nedelje. Njegovo zdravstveno stanje se zelo dobro izboljšuje in Filip upa, če ne bo med tem nobenih komplikacij, da se v dveh tednih lahko vrne na delo.

Vesti iz Minnesote
Duluth, Minn.—V tujaknji bolnišnici St. Mary's čaka na operacijo žena Maksa Marca iz Buhla, znanega aktivnega člana SNPJ.—Tam se tudi nahaja Mary Lampe iz New Dulutha, katere je valed boleznj morala zapustiti svojo 84-letno teto, sestro misijonarja Lampeta, ki je umrl pred enim letom.

Prvo pismo lagnanca iz Srbije
Chicago.—V Glasu Naroda od 24. t. m. smo opazili prvo pismo, kolikor je nam znano, ki je prišlo v Ameriko od Slovenca v Srbiji, kamor so ga izgnali nacijski Nemci. Nesrečnik piše svoji nečakinji in pravi, da je bil izgnan iz Maribora 1. julija in z njim vred se nahaja v tistem kraju Srbije okrog 15,000 Slovencev. Siromaki žive od tega, kar jim Srbi poklonijo in "morajo biti zadovoljni, ker sami nimajo ničesar". Pisec prosi svojo nečakinjo, naj poskuša poizvedeti pri amerškem Rdečem križu, če je kakšna pomoč zanje.

Nov grob v starem kraju
Cleveland.—Rojak Joseph Frank je prejel vest, da je v Erjavčah na Primorskem smrt pobrala njegovega očeta, ki zapuščal v Ameriki poleg njega še brata, v starem kraju pa dve hčeri. (V poročilu ni navedeno ime očeta, niti datum smrti.)

Clevelandске vesti

Cleveland.—Dne 23. t. m. je v bolnišnici umrl Martin Mlakar, star 48 let in rojen v Veliki vasi, Leskovec pri Krškem. V Ameriki je bil 28 let in tukaj ne zapuščal nobenih sorodnikov.—Dlje je umrl Franek Dejak, star 53 let in rojen v Lipovcu pri Ribnici. V Ameriki je živel 36 let in tu zapuščal ženo, sina, hčer, brata in dve sestri. Bil je član društva 128 SNPJ.

Slovenski dijaki v stikah v Franciji

New York.—Jugoslav News Bulletin, ki ga publicirajo American Friends of Jugoslavia, poroča, da se v Marselisu na Francoskem nahaja okrog 25 dijakov iz Jugoslavije in med temi je tudi Gustav Sivie (morda Siviec ali Živec), ki je bil rojen v Ljubljani in je tamkaj študiral pravo in godbo. Vsi ti dijaki so v veliki stiski, ker nimajo nobenih sredstev za življenje. Neka ameriška organizacija, ki ima svoj urad v Lisboni na Portugalskem, poskuša pomagati tem študentom kolikor pač more za prvo silo.

Dies zahteva izločitve komunistov

Washington, D. C., 26. nov.—Kongresnik Martin Dies, demokrat iz Texasa in načelnik odbora, ki vodi preiskavo neameriških aktivnosti, je zahteval izločitve komunistov in njihovih sopotnikov iz urada Leona Hendersona, načelnika administracije za kontrolo cen. Dejal je, da je treba izločiti te iz urada, ker so znani kot sovražniki sistema svobodnih podjetij.

Sest Čehov ustreljenih v Pragi

Berlin, 26. nov.—Časnikarska agentura DNB poroča iz Prage, da je bilo šest Čehov ustreljenih zaradi sabotaže in veleizdajstva.

RAZGOVORI O IZRAVNAVNI RUDARSKEGA SPORA

Stavka strojnikov v St. Louisu se širi

POLICIJA NAPADLA PIKETE

Washington, D. C., 26. nov.—Člani arbitražnega odbora, katerim je bila poverjena izravnavna spora med rudarsko unijo UMWA in jeklarskimi korporacijami, se bodo danes sestali na konferenci v hotelu Commodore v New Yorku. Sestanek je sklical dr. John R. Steelman, direktor pravnega odbora federalnega delavskega departamenta. Člani arbitražnega odbora sta John L. Lewis, predsednik UMWA, in Benjamin Fairless, načelnik korporacij United States Steel.

Sporna zadeva je unijaka delavnica v takozvanih "kaptivnih" premogovnikih jeklarskih korporacij. Lewis je pod pritiskom Rooseveltove administracije prekladal teden dni trajajočo stavko v teh premogovnikih in pristal na pogajanja glede likvidacije konflikta. Obrat je bil obnovljen v ponedeljek, ko so se stavkarji vrnili na delo.

St. Louis, Mo., 26. nov.—Nadaljnjih 800 strojnikov, članov unije Ameriške delavske federacije, je stopilo v stavko v znak simpatije napram 8500 strojnikom, ki so zastavkali v tovarnah letalskih korporacij Curtisa-Wright in McDonnell Aircraft. Zaradi stavke strojnikov je prizadetih več sto drugih delavcev.

Joseph D. Keenan, delavski veščak v uradu za produktijo bojne opreme, je priletel v St. Louis iz Washingtona, da izravna konflikt. Sinoči je imel sestanek s H. W. Brownom, predsednikom mednarodne unije strojnikov. Po sestanku je izrekel upanje, da bo konflikt kmalu izravnal.

Tovarna McDonnell Corp. je morala ustaviti obrat zaradi stavke, ki se je razširila na druga letalska podjetja. Ta korporacija ima za več milijonov dolarjev vladnih naročil.

Freeport, Ill., 26. nov.—Policija je napadla pikete pred tovarno Burgess Battery Co., ko so slednji skušali preprečiti vstop stavkavozom v tovarno. Trije piketi so bili ranjeni v napadu. Stavko je oklicala unija strojnikov ADF.

Kontrola cen pred kongresom

Razprava o protistavkovni zakonodaji

Washington, D. C., 26. nov.—Vprašanja glede kontrole cen, ki naj bi preprečila inflacijo, in kaj naj se ukrene za odvrnitev stavk v obrambnih industrijah, so glavni predmet debate v kongresu. Mnenje prevladuje, da se bo debata zavlekla.

Pred senatnim justičnim odsekom je protistavkovni načrt senatorja Toma Connallyja, demokrata iz Texasa. Ta predvideva amandiranje zakona obvezne vojaške službe, da bo federalna vlada dobila oblast in omogočila stavke v industrijah, ki so udeležene v proizvodnji orožja, streliva in drugega bojnega materiala. Sprejetje načrta zavis od stavkovne situacije.

Za sprejetje protistavkovne zakonodaje so reakcionarni senatorji in kongresniki iz južnih držav in nekateri republikanci. Med slednjimi je največji zagovornik take zakonodaje kongresnik Hoffman, znan sovražnik delavskih unij.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosemito \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo polijateljstvu le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2557-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1941), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

CIO na strani demokracije!

Četrta konvencija Kongresa industrijskih unijs, ki je trajala teden dni v Detroitu, se je letos prvič vršila v odsotnosti Johna L. Lewisa in brez njegovega vpliva. To je zelo značilno in jasno dokaz, da se je večina članstva te mlade delavske organizacije končno osvobodila Lewisovega gospodarstva.

(Lewis bo sicer rekel, da je bil zaposlen v Washingtonu s sporom med rudarsko unijo in jeklarskimi magnati, ampak baš tiste dni se je Lewis podal Rooseveltu in pristal na arbitražo sporne točke, kar bi bil lahko že prej storil.)

Lewis ni bilo v Detroitu, bila pa je tam njegova žlahta, njegov brat Denny in njegova hči Kathryn. Denny Lewis je predsednik unije stavbnih delavcev, dočim je Kathryn tajnica-blaginčarka unije kemijskih delavcev. Denny, vreden brat svojega brata po značaju, je celo najel pretepače, ki so napadli in osuvali s pestmi več delegatov. Nov dokaz, v kakšno taktiko veruje slavn John s svojo žlahto vred — v taktiko gangsterjev in teroristov. Takšni ljudje naj vodijo delavce v pošteno demokratsko družbo!

Kljub temu, kljub pretepaški, gangsterji taktiki njegove žlahte in lojalnosti lokalnih voditeljev rudarske unije UMW, je John L. Lewis izgubil kontrolo nad Kongresom industrijskih unijs.

Najlepši dokaz temu je dejstvo, da je konvencija CIO z ogromno večino sprejela resolucijo za odobritev obrambnega programa Združenih držav in pomočjo za Anglijo in Rusijo; skratka, konvencija CIO se je letos izrekla za obrambo demokracije na vsej črti kot je označena v Rooseveltovi zunanji politiki.

Ta resolucija pomeni zmago za Philpa Murrayja, ki je bil na tej konvenciji ponovno izvoljen za predsednika CIO, in za njegove pristaje — na drugi strani pa pomeni hud poraz za Lewisa in njegovo kliko apizarjev pri CIO, katera daje potuho Hitlerjevemu petokoloncemu v Ameriki in med katerimi so couchlinovci ali irski katoliški fašisti na prvem mestu. Saj je znano, da je Lewisova hči Kathryn v ospredju med Irkami, ki pod firmo "Ameriških mater" nosijo table z izjavajočimi napisi okrog Bele hiše v Washingtonu in katere je nedavno Dorothy Thompson krstila s "črnimi vranami in šurkinjami..."

Vse napredne, demokratske zavodne delavce mora razveseliti to dejstvo, da se je organizacija CIO končno le otresla Lewisove protidemokratske klike in krenila na pot demokracije, po kateri hodi tudi Ameriška delavska federacija. Obe delavski organizaciji sta zdaj uradno podprli Rooseveltov obrambni program.

Razume se, da je nekaj unijs CIO še vedno okuženih s komunističnim vplivom. Demokratski delavci še niso pozabili, kako je komunistična manjšina kadila Lewisa vse do 22. junija t. l., dokler sta se lepo ujemali Lewisova apizarska linija in Stalinova linija ameriških komunističnih dervišev. Takrat so imeli pošteni voditelji pri CIO, kakor je Murray in drugi, težko stališče. Ampak 22. junija, ko je Hitler napadel Rusijo, se je zasukala Stalinova linija proti Hitlerju — in tedaj je prišel Lewis v kašo. Komunisti, ki so čez noč presedlali in se prelevili iz "pacifistov" v rjoveče "intervencioniste", so mu odpovedali pristajavo in Lewisa so ostali samo še irski fašisti in nacisti ter manj pomembni pacifisti.

Nismo naivni in dobro vemo, da je Murrayjeva resolucija za obrambo demokracije zdaj imela tudi glasove komunistov, kolikor jih je bilo na konvenciji. S tem pa je resolucija pridobila veliko manj — kot pa bi bila izgubila, če bi bili komunisti še vozili z Lewisom. Demokracija ni s komunisti pridobila ničesar drugega kot negativno pasivnost, dočim ni nič novega, da je komunistična opozicija, čeprav manjšinska, s svojo teroristično taktiko že dostikrat paralizirala demokracijo pri delavskih unijah in drugih organizacijah.

Slabo taktiko je pa konvencija CIO igrala glede združitve z Ameriško delavsko federacijo. To važno vprašanje je bilo menda enostavno ignorirano. Na konvenciji ADF so vsaj toliko pustili vrata odprta za združitvena pogajanja, da so ohranili odbor za delo.

In vendar ni danes, v momentu velike svetovne krize, ničesar bolj važnega za ameriško delavstvo kot je enotna organizacija!

Ameriški delavci, razcepljeni na strokovnem in industrijskem polju na tri tabore, ne morejo pričakovati, da bodo dosegli kaj velikega. Kajti energija in denar, ki ju upravljajo tekmujoče organizacije v medsebojnem boju, namesto da bi bila porabljena proti skupnemu zunanemu nasprotniku, organiziranemu privatnemu kapitalu, se ne more nadomestiti. Izguba je torej velika in pravega dobička ni niti pri tej, niti pri oni delavski uniji.

Ce se resni, trezni in pošteni delavci odcepijo od komunističnih intrigantov ali kompanijskih hlapcev, imajo za to dober in upravičen vzrok — nobenega vzroka pa ni, da bi se cepili med seboj. V slogi je moč!

Kri ni voda! Prijatelj se spozna v nesreči! Strašna nesreča je zadela naše ljudi v stari domovini. Pomagajte jim! Prispevajte v sklad slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora!

Kri ni voda! Prišel bo čas, ko bo pomoč nujna in zelo potrebna. Bodimo pripravljeni! Prispevajte v sklad slovenske sekcije Jugoslovanskega pomožnega odbora!

Glasovi iz
nasebin

Politična akcija za staro domovino

Chicago. — Sedem organizacij je poslalo svoje zastopnike na konferenco, katere se je vršila v Chicagu dne 15. novembra. Zastopniki teh sedmih organizacij, 14 po številu, so zaključili, da je potrebno radi večje reprezentacije sklicati kongres, na katerega se povabi vse gl. odbornike naših podpornih organizacij. Poleg teh naj imajo pravico do zastopstva še druge centralne politične in kulturne organizacije, časnikarji, pisatelji ter kulturni delavci. Namen tega kongresa je, začetni skupno delo za staro domovino.

Resnica je, da smo v tem že precej zaostali. To opazimo, če pogledamo razne narodnosti, prizadete v tej vojni. Zato je bil že skrajni čas, da se nas je od nekega opozorila, da smo se pričeli gibati. Kakšni bodo uspehi začete akcije, je še vprašanje, na katero je sedaj težko dati pravičen odgovor. Dvomljivo je tudi, če je to najbolj demokratska metoda za sklicanje kongresa. Dejstvo je, da zastopniki prvega zborovanja, na katerem so zastopali svoje organizacije, niso imeli od članstva nobenega pooblastila. Zato je dvomljivo, da je bilo v skladu z demokracijo to pooblastilo razširiti na vse gl. odbornike, kateri naj si sami določijo reprezentativno pravico svojega članstva. Opravičuje jih le to, da se je s tem pospešila akcija, ker ne bo finančnih ovir za doseg cilja, kar so mogoče predlagatelji resolucije predvidevali.

Zato je zelo dvomljivo, da se bo začeta akcija razvila v masno gibanje, kot se je na primer razvila bivše Republiško združenje. Posebno še, ako vzamemo v poštev dobrodelno akcijo, za katero so bile podvzete približno enake metode, a se kljub nesebičnemu delu posameznikov ni doseglo zaželenih uspehov.

Zato je potrebno poiskati vzroke, zakaj niso uspehi taki kot smo jih pričakovali. Moč naših organizacij sestoji iz posameznih celic, katere mi imenujemo podporna društva. Pa naj te spadajo h katerikoli organizaciji, te so prave tvorilnice centralnih organizacij, dalje prave ter edine predstavnice ameriških Slovencev. Zato so v zmoti oni, kateri mislijo, da z okupiranjem gl. odborov posameznih organizacij pridobijo vse članstvo. V teoriji je to resnica, v praksi je pa vse nekaj drugega.

To nam potrjuje dobrodelna pomožna akcija za stari kraj, katere voditelji so brez majhnih izjem iste vodilne osebnosti kot so se postavile na čelo politične akcije. Ne morejo misliti, da bi bil razen njih še kdo zmožen biti pravi predstavnik ameriških

Slovencev. Popolnoma so ignorirali omrežje naših podpornih društev širom Amerike. Niti toliko niso vredna kot je posamezni časnikar ali pisatelj, dasi nekatera društva štejejo približno tisoč članov, iz katere srede bi se dalo izbrati osebo bolj reprezentativno kot je časnikar ali pa recimo literat. Osebo, ki bi res nekaj reprezentirala, ne samega sebe ter svoje mišljenje.

Radi tega je priporočljivo, da zborovalci prej omenjene konference revidirajo svoj sklep, kateri bi dovoljeval vsem podpornim društvom centraliziranih organizacij, poslani na prej omenjeni kongres svoje zastopnike. Le na ta način bo reprezentacija na tem kongresu dobila demokratsko lice, in te zastopnike bi lahko imenovali prave reprezentante ameriških Slovencev.

Frank Alesh. 1.

Plesna veselica društva 318

Latrobe, Pa. — Društvo 318 SNPJ priredi plesno veselico v soboto zvečer, 29. nov., v Slovenskem domu v Pipetownu. Igral bo trio Martina Serra. Kot je bilo omenjeno, bo to zadnja veselica našega društva v tem letu. Zato vabimo vse prijatelje in znance, da se udeležijo naše veselice v polnem številu. Za izvrstno postrežbo bo skrbel odbor. Torej na svidenje v soboto zvečer v Pipetownu.

Josephine Klopčar.

O konvenciji in stari domovini

Detroit. — Pred zadnjo konvencijo SNPJ sem izrazila željo, da bi šla tudi jaz rada v Pittsburgh za dan ali dva, a je malo predač. Pa pravi Peter Benedict, solastnik gostilne Omira Cafe, da bosta šla z ženo na konvencijo in če bodo imeli prosto, bodo tudi mene pobrali. In res pridejo 22. sept. jutraj Peter Benedict, njegov sin Rudolf, tudi gostilničar, Mrs. Junko in njena hči. Mrs. Benedict je ostala doma radi bolezn.

Konvencija, kolikor sem jo jaz slišala, se mi ni preveč dopadla, vesela pa sem bila, ker sem srečala toliko prijateljev in prijateljic, znancev in znank iz raznih krajev Amerike in se spoznala tudi z drugimi člani in članicami jednote.

V Pittsburghu sem šla poslušati tudi jugoslovanskega ministra Snojca. Ne vem, kaj je njegov namen, da je prišel v Ameriko prirejati shode. Moje mnenje je, ako misli kaj storiti za narode v Jugoslaviji, bi imel več prilike tam kot tukaj.

Ameriški Slovenci so položili precej dolarjev na oltar, da bi narodi v Evropi dobili po zadnji svetovni vojni demokratske vlade. In kaj se je zgodilo? Od prave svetovne vojne je že precej let in v teh letih bi bili vlada-

ječi krogi lahko veliko storili v korist siromakov, ako bi imeli resno željo jim pomagati. Ako bi bili narode učili za skupno delo, kakor nam hočejo sedaj prikazati, bi se ne zgodilo to, kar se na primer danes godi na Hrvatakem. Ti rodoljubi, ki jih danes srečavamo po časopisih, so imeli dovolj časa, da bi bili kaj storili za trpeče ljudstvo.

Ali so se jugoslovanski vladni krogi kaj brigali za nas, ko smo bili v potrebi? Zdaj, ko smo večinoma vsi ameriški državljani, pa nas pozivajo na skupno delo za svobodo Slovencev in za demokracijo v Jugoslaviji. To da ako ti poslanci razumejo demokracijo, bratje in sestre, jo razumejo le zase. Vsi, ki ste prišli preko morja, veste, da narod tam ni imel nobene besede.

Jaz bi priporočala, naj Prosveta ne prinaša govorov in spisov jugoslovanskih vladnih zastopnikov. Mi imamo svoj program za zbiranje prispevkov v krogu naših podpornih organizacij za pomoč vojnim revežem v starem kraju. Kakor hitro bo mogoče, da bodo siromaki mogli dobiti pomoč, naj se nakupi živeža in obleke ter se jim pošlje. Čim več bomo zbrali v ta namen, toliko bolje. A jaz se bojim, da bomo pomoči tudi mi potrebovali po tej vojni. Pomni, da tudi naša kri ni voda.

Bratje in sestre, zmagovalci bo določil, kako se bo vladalo tam preko velike "luže". Mi bomo pripravljani, da bomo kos hlogi, kadar pride. Mi dobro vemo, kakšna vlada je dobra, zato bodimo na straži, da je ne izgubimo. Med nami so sposobni moške, za katere ni bilo prostora v stari domovini. Zdaj pa naj bodo naše hrbenne opora kraljevšem in njihovim podrejenim, da se zopet skopljejo nazaj na prestol?!

Mary Bernik. 121.

S pota

V Duluthu, Minn., je na zahvalni dan padel prvi sneg in pobelil zeleno trato, tako da izgleda kot bela cvetoča pomlad. Leta 1902 sem praznoval zahvalni dan na poti v staro domovino, zato mi tudi zdaj uhajajo spomini tja. Kdo ve, kako je zdaj tam?

O tem premišlujem v bolnišnici, kjer sem tudi pisal moj zadnji "S pota" o raznih naših nasebinah v železnem okrožju in tudi napravil pomoto. V mestu Elyju je bilo izvoljenih že pet Slovencev za župana, ne samo dva, kot sem jaz omenil. Prvi slovenski župan je bil George Brozich, potem Frank Jenko, Steve Banovec, Jacob Peshel in sedanjí župan John Kapsh. Tako mi poroča elyjski arhivar J. M. Vesela je bila tudi novica o izvolitvi slovenskega župana v Clevelandu.

O Elyju še to-le: Pred nekaj tedni je tam umrla prvaška nasebinjka Mrs. Mary Wolotz, stara skoraj 81 let. Rojena je bila 24. okt. leta 1860 v Podbrezjah na Gorenjskem. V Ameriko je prišla leta 1877, se naselila na Elyju leta 1890 in je tam živela do smrti. Zapustila je sina Johna, ki živi na Elyju, dve hčeri — Mrs. A. Hood, Manette, Wash., in Mrs. Cutaria, Milwaukee — in vnukinjo Mrs. Dullinger, Milwaukee. Njen mož je že prej umrl, kakor tudi en sin in ena hči. Čudno, da o njeni smrti ni poročal noben slovenski list — vsaj jaz nisem opazil. Leta 1935 mi je poslala svojo sliko, ki je bila sneta ob spomeniku pokojnega prvaka Barage, ki je leta 1848 priveslal v majhnem čolniku z enim Indijancem nad 40 milj daleč po razburkanem jezeru Superior. Toliko o tej rojakinji, ki je bila tudi delegatka na prvi konvenciji SNPJ v Clevelandu.

Ker se me je pisмено opozorilo, da sem zadnjič bolj površno opisal Ely, kot tudi več drugih mest po železnem okrožju Minnesota, naj še dodam, da je na Elyju več dobrih slovenskih hotelov, par s fino domačo kuhinjo. Tam je tudi najmodernejše urejena slovenska restavracija z najboljšimi jestvinami. Hotelov in drugih biznisov ne omenjam z imenom, ker to spada v oglaš. Tamkajšnji Slovenci imajo tudi najlepša in modernejša letovišča ob jezeru in tudi jaz imam tam med jezeri veliko zemljo, toda je prepozno zame, da bi se ukvarjal z letovišči, ker, ko poteče 14 dni v

letu 1942, bom postal že 75-letnik.

Ko pride pomlad, bom zopet šel na železno okrožje, da zberem kaj več podatkov o umrlih in še živcih prvaki in zopet o priliki poročam.

Matija Pogorelec.

Vesela vest —

Clinton, Ind. — Že dolgo ni bilo nobenega dopisa iz naše nasebine v Prosveti, ker pač ni bilo kaj veselega poročati. Dela ni bilo drugega kot religio. In tako smo jarmali že dolgo let, kaj bo, če se religio delo ustavi. Premogorovov tudi ni več, pa smo čakali prosperitete, od kod se bo oglasila. Zdaj pa hočem nekaj veselega poročati.

Dne 15. nov. okrog 11. dopoldne prične tuliti mestna piščalka in njenega sviranja ni hotelo biti konca ne kraja. Ljudje so se začeli vpraševati, kaj to pomeni in marsikdo si je mislil, da je kje kak velik požar, a ognja ni bilo nikjer videti. Ljudje so privreli na ceste in kmalu se je raznesel glas, da je prišel od gubernerja telegram, da bodo v bližini Clintona, v okraju Vermillionu, pričeli graditi veliko smodnišnico.

Ta tovarna bo postavljena severno od Fervija (Fairviewa?), kjer so nekoč živeli že tudi naši rojaki. Tovarno bo zgradila zvezna vlada in bo stala \$35,500,000. Stric Sam je že pokupil 18,000 akrov zemlje. Z delom se prične v kratkem in upošlji bodo več tisoč delavcev. Mestna vlada bo skrbela, da delavcev ne bodo preveč izkoriščali, da bodo lahko delavci tudi v Clintonu živeli.

Danes ni tukaj nobenega posestva več na prodaj, tudi tistih ne, ki so zapadla radi neplačanih davkov. Mestna vlada bo dala priliko vsem z davkom zastalim posestnikom, da bodo dobili svoja posestva nazaj in lahko plačevali davke na obroke. Cene posestvom so zelo poskočile in sploh neče nihče prodati.

Mesto se pripravlja na veliko proslavo. Dne 28. nov. ob 6. polpodne bo velika parada iz vsega okraja Vermilliona in v paradi bo tudi več godb. Tako je poročal lokalni list.

Kako se bo ta stvar razvijala in kako bo šlo z delom, bom že od časa do časa poročal v Prosveti. Sedaj je vse tako oživelo in vse ljudstvo je veselo te novice, ki je prišla tako naglo. Toliko za sedaj.

Frank Bregar.

tajnik društva 50.

Moje hrepenenje po
Ameriki in doživljaji
XXI.

West Middlesex, Pa. — Že sem omenil, da je šla moja žena na operacijo kmalu po prihodu iz stare domovine. Par let pozneje sem šel tudi jaz. Meseca avgusta 1924 začutim v tovarni, da sem se predvignil. Grem k zdravniku, ki mi pove, da sem pretrgan na eni strani in da ni druge pomoči kot operacija. Kompanija me pošlje v Pittsburgh — v bolnišnico Allegheny. Superintendent mi da neke papirje, s katerimi naj grem v kompanijski urad v Pittsburghu in s sabo naj vzamem \$100.

Dne 21. avgusta grem v Pittsburgh. Tam grem v družbin urad, kjer izročim omenjene listine. Vprašajo me, če imam denar — \$100. Ja, imam ga, toda čemu ga potrebujem? Uradnik mi pove, ako je pretrganost nova, plača vse stroške v bolnišnici kompanija in še podpora bom dobil; če pa je pretrganost zastarela, tedaj me stane \$100. Ako pristane na to, je dobro. Jaz: "Zakaj pa tako? Saj vendar delam pri tej kompaniji že od leta 1910. Če je bolezen zastarela, se vendar nisem nikjer drugje pretrgal kot v tovarni." "Ti verjamem, ali človek se mora takoj prigrisati, ne pa šele čez par let, ko je pomoč že prepozna." Pristal sem in eden iz urada me je peljal v bolnišnico.

Drugi dan sem bil že operiran. Seveda nisem čutil. Oni bolniki, ki so poleg mene ležali in bolničarke so mi pripovedovale, ki sem se zbujal iz omotice, sem hotel iz postelje skočiti in so me morali držati. In res, ko pridem k zavesti, sem bil zelo utrujen, bolelo so me roke in noge, okrog mene so pa štirje stali. Nisem čutil drugih bolečin, le povit

sem bil in imel sem led na trebuhu. Žejem sem bil tako, da nisem mogel sline požirati, a vod mi ne dajo. Nisem mogel več iz postelje. Bolečine so nastopile šele drugi dan in bolan sem bil tako, da sem mislil, da bom že gotovo po gobe.

Cez štiri dni — bila je nedelja — pride k meni bolničarka in reče: "Tony, kompanijo bo imel, glej, da boš priden." R. doveden sem, kdo bo. Gleda proti vratom in zagledam možen s hčerko Franco, bratrac Okoren in Novak mi nese rože, pri vratih so pa morali kati Frank Cimperman, Matej Steblaj, Joe Petrich in Deglen. Ve hčere iz Aliquippa. Oh, si slim, tako daleč so me prišli skat. Trebuh in prsa so se pričela dvigati in šlo mi je jok, a ga zadržujem. Pride bolničarka in me vpraša, kaj je. "Ali ti nisem rekla, da bo priden?" me pokara. Vse je v pogloda razen moje žene in tati me drugi obiskovalci niso mogli videti, dasi so prišli tako daleč. Najlepša hvala še danes za kratki obisk.

Po desetih dneh se mi je obnilo na bolje. Ko me zdravnik prevezuje, ga vprašam, ali je bila pretrganost sveža. Odgovor da je bila na eni strani sveža na drugi pa zastarela. "Kaj s me na obeh straneh operirali?" "Yes." "Ali bo kompanija plačala?" "Ne verjamem," mi odgovori.

Devetnajsti dan mi reče bolničarka, da grem lahko dom. Kam naj grem? Rane so zija, da si lahko prst vanje položi. Kar v bolnišnici sem ostal. D bil sem jedila, toda obvezati niso več hoteli. Pritožim se, kam naj grem tak, ker se bo rane na dolgi vožnji gotovo oprle. Obvežemo me in — srečno. Grem počasi po hodniku in držim v dve gubi; pri vsake koraku me je zabolelo, da sem ustavljal in sapo pridrževal.

Mimo mene gre človek, razjen in vesel. "No, mister, greš iz bolnišnice?" me nagovori. "Ja, pa težko grem, a še vem, kje je postaja, da se peljem v Sharon." "Le z menim kaj so bolečine." In ta me je on peljal na postajo, kmalu dam denar, da mi kupi vni listek in me potem sprejme na vlak. V vagonu sedim v kotu in se držim v dve gubi. Na postaji v Farrelu dobim taksi, ki me pelje domov.

Pride zdravnik in se čudi, morejo spustiti človeka iz bolnišnice s takimi ranami. Še do meseca nisem bil za delo. Gre v urad tovarne in zahtevam nar nazaj, povrnitev vseh stroškov in tudi podpora hoče Superintendent: "Ne bo nič tega. Tukaj imam pismo, pravi, da je kompanija plačala za eno stran operacije, za drugo stran si moral pa ti. Toda kompanija je toliko dobra, da ti vrne tistih \$100, podpora pa ne nič. Tukaj se podpiši." Ta sem bil odpravljen. Nisem mislil, da se bo kdaj zacelilo, danes je vse normalno. Nekaj tri tpejo na pretrganosti več.

Na 4. junija 1935 sem postal sosedu delati garažo. Poru se je štiri četvrtje visok odzadel sem tako nerodno, da je kost v peti počila. In tja radi tiste poškodbe še danes pam.

Meseca maja 1937 sem se dal za tri mesece v staro domovino, da obiščem sestre, brate in več sorodnikov. Tam imam tudi posestvo in sem mislil, ga bom mogoče prodal. Vse je najemu, dohodki majhni in t pravil čim dalje več.

Ko pridem domov, me vprašajo, če prodam posestvo. Drazbo bom napravil, vse bom prodal na drobno, če bo pa končno dal več za vse skupaj bom pa njemu dal. Tako so me poučili, naj si pridržim nekaj dni, da kupijo lahko potrdijo ali zavrnem. Drazba je bila na secu julija. Vsi so se zbrali, bo kdo kupil in se dogovorili. Drug drugemu ne bodo dajali, saj je prišel iz Amerike moral bo prodati. Pa so se ntili.

Drazba je bila na nedeljo. učili so me, da je bolje, da licitacijo kupce napojim in sitim, ker bodo potem bolj rajzni in bodo dražili. Kupili štiri štefane žganja, kruha, salame. Vse je bilo hitro licitacijo. Pričela se je licitacija najprej je šel dom, potem pol (Dajle na 3. strani.)

Maksim Litvinov, bivši sovjetski komisar za zunanje zadeve, ki je bil imenovan za poslanika v Ameriki.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

VESTI IZ AMERIŠKIH VIROV
"Nemci ni slomljena". — Uvodnik "New York Timesa"

Če se je uporniško gibanje v Jugoslaviji razširilo tako zelo, da srbski Kvizlingi smatrajo potrebno začeti z uporniki mirovno pogajanja, je to najboljši dokaz, da se je neredno uporniško gibanje spremenilo v pravo italijansko vojno. Zdi se, da se pogajanja med nemškimi lutkami predsednika generala Drašića, predstavljaju pomenljivih čet, ki so ušle nemški vojski, da je Srbija za osvojiteljstva. Nedić ne bi storil kaj takega, če ga Nemci ne bi pripravlili do tega.

Zdi se, da je odločnost uporabi zahtev iznenadila Nemce. Njih so zahtevali, da takoj prenehajo z ubijanjem ljudstva in množicah; da umaknejo svoje vojašnice samo v glavni mestih, v Belgradu, v sedanji prestolnici in v Beču, nekdanjem glavnem mestu, ter da dovolijo Srbiji "miroben obstoj". Sprejem teh zahtev ni pomenil izročitev Srbije Srbom, kar pa je v nasprotju z nemškimi nauki in z nemškimi cilji.

Vendar prihaja čas, ko se bo to zahteve zdale skromne. Nemci nadaljujejo s svojimi raznimi napadi na osamljene nemške vojašnice prihajajoč iz njihovih planinskih utrdb, kjer jim ni Stuke ne morejo do žilvega in se po izvršenih napadih vračajo, da se pripravijo za nov napad. Stanje na ruskem frontu je preveč resno, da bi si Nemci mogli privoščiti veliko kazensko "ekspedicijo". Namerno, čete v zasedenem kraju morajo pošiljati na rusko bojišče za ojačenje. ... Hitlerja čaka to zimo na Balkanu mnogo težji položaj.

— V —
London, 15. novembra (AP) — Predstavnik jugoslovanske vlade v izgnanstvu je izjavil, da se v srbskim četnikom navzlic ubijanju v Jugoslaviji v množični vojni uradnih poročilih je bilo ubitih 350.000 oseb — po ocenah iztrgati s svojih 80.000 mešanih organizacij večino srbskih krajev iz rok sil osiše. Teh 80.000 borcev, mož, med katerimi so tudi žene in mladi, ki so pred ubijanjem pobegnili v planine, se bori v treh smadah v Bosni, Crni gori, Srbiji in Hercegovini in dejansko v njihovi oblasti tri četrtine Srbije.

General Simović je sinoči v svojem govoru zahteval, naj Nemci ravnajo s srbskimi borci kot z vojniki redne jugoslovanske vojske in dejal, da je v zadnjem času bilo v ostrih borbah med jugoslovanskimi četami in nemškimi zasednimi oddelki v Belgradu, Šabcu, Kragujevcu in Knjuvci ubitih nad 8100 Jugoslovancev.

Prej je neki predstavnik jugoslovanske vlade izjavil, da so z nemškimi četami izvršili smrtno kaznen nad več kot 2300 nemških vojakov. ... Vlada ima imena 180.000 žrtev.

Predstavnik vlade je izjavil, da se njihovo delovanje razteza po ozemlju dvajset kilometrov od Belgrada pa do italijanskih vojašnic v gori, ograjajo in uničujejo prometne črte osiše. Omenil je polkovniku Drašiću bivšega častnika jugoslovanske armade kot poveljnika "najboljše zasledovalne vojske, ki deluje v Bosni". Borci so oboroženi s puškami in s strojnimi topevi. Čeprav se te čete borijo v glavnem proti Nemcem, je bila skupina pobila v nenad-

murila 4. avgusta 1934, stara 82 let. Brat je umrl 18. oktobra 1938, star 65 let. Sestra, omožena Žitnikar, je umrla 7. dec. 1940, stara 65 let. Stiri sestre, od teh dve vdovi, še tlačijo zemljo v domovini, ena sestra in jaz pa tukaj.

Kako pa kaj naša družina? Pravijo, da jabolko ne pade daleč od drevesa. Če se merim z družino mojih staršev, bi to res kmalu držalo. Naprej se nam je narodilo pet hčera, ki so že vse omožene, potem pa trije sinovi, ki so še doma in čakajo na vpo-

Leta 1940 sem zamenjal hišo v Šaronu za malo farmo štiri milje od mesta. Ne vem, koliko časa bomo tukaj, ker dohodki so ničasti. Ko grem v nedeljo na sejo in po seji v klub, kjer popijem enega "velikega" in enega "malega", pa gredo tedenski dohodki. Drugega dela ne zmorem, ker sem prestar, za penzijo pa še premlad.

Tako sem opisal svoje doživljanje in spomine. Imam jih še par gorkih, ki gotovo pridejo na dan, če prej ne umrem. Čitatelje pa prosim, da mi oprostite, to je oni, ki so čitali to moje dolgočasno poročilo. — Konec.

Anton Valentinčič.

Klavniška družba se podala

Nadaljnja zmaga unije CIO

Chicago. — Unija klavniških delavcev, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je izvajala nadaljnjo zmago, ko je Cudahy Packing Co. podpisala pogodbo. Prej se je podala Armour Packing Co.

Pravkar sklenjena pogodba krije 10.000 delavcev, upošlenih v klavniški Cudahy Packing Co. v Chicagu, Omahi, Kansasu, Cityju in Wicheiti, Kans., Newporu, Minn., Sioux Cityju, Ia., Denverju, Colo., in Los Angelesu, Cal. Druge klavnice te kompanije bodo prišle v območje pogodbe, ko bo federalni delavski odbor potrdil unijo kot predstavništvo vseh delavcev pri kolektivnih pogajanjih.

J. C. Lewis, direktor klavniške unije, je proglasil sklenitev pogodbe za veliko zmago. Kompanija je priznala unijo kot edino predstavništvo delavcev pri kolektivnih pogajanjih. Druge pridobitve unije vključujejo zvišanje plače in izboljšanje delovnih pogojev. Pogodba vsebuje provizijo glede obnove pogajanj o plači po obvestilu, ki mora biti dano trideset dni prej, če prva ali druga stranka zahteva revizijo.

Tekmec panamskega predsednika si lasti urad

Cal, Colombija, 26. nov. — Anibal Rios, tretji podpredsednik Paname v strogolavljivi vladi predsednika dr. Arnulfa Ariasa, je po prihodu v to mesto izjavil, da je on pravi in ustavni predsednik panamske republike in da bo prevzel urad, pa naj se zgodi kar koli. Rios je dospel sem iz Lime, Peru, kjer je bil poslanik. V razgovoru z reporterji je izrazil začudenje, ko so ga informirali, da je panamska policija na ukaz predsednika Ričarda de la Guardia aretirala enajst njegovih pristašev zaradi zarote.

Lani je bilo najmanj priseljencev od 1937

Pred kratkim objavljeni podatki o priseljevanju v Združene države kažejo, da v fiskalnem letu 1941, t. j. od 1. julija 1940 do 30. junija 1941, je bilo 51.776 inozemcev pripuščenih v Združene države za stalno bivanje. To je manj kot v kate-

Dodatno poleg teh priseljencev je prišlo v Združene države 100.008 inozemcev kot nepriseljencev, t. j. v svrhu začasnega bivanja, namreč na obisk radi posla ali kot uradniki inozemske vlade; 71.362 inozemcev te vrste pa je odšlo iz Združenih držav.

Odbivši prihode od odhodov dobimo prebitke 63.307 prihodov. Od teh pa preostaje prebitke 34.661 priseljencev, pripuščenih za stalno bivanje, nad izseljenimi inozemci. To pomeni, da v enem celum letu se je prebivalstvo Združenih držav, stalno tukaj nastanjeno, povečalo vsled imigracije le za 34.661 ljudi.

Vašal stalnih političnih sprememb v Evropi je precej težko razporediti te priseljence po državah, odkoder so prišli. Boljšo sliko dobimo, ako razdelimo priseljence po narodnosti, dasi v tem pogledu se moramo ravnati po običajni klasifikaciji priseljeniške oblasti, ki vsaj, kar se tiče Jugoslovancev, je še vedno starokopitna.

Zidje	23.737
Angleži	6.115
Francози	3.283
Nemci	2.154
Irci	1.883
Škoti	1.865
Švedski in Norvežani	1.361
Holandci in Flamci	1.344
Španski Amerikanci	1.148
Rusi	940
Italijani	696
Poljaki	686
Kubanci	596
Španci	443
Celi in Moravani	437
Grki	410
Portugalci	395
Finci	366
Madžari	279
Črnci	229
Slovaki	163
Južni Slovani	159
Sirijanci	150
Litvanci	121

Vsa druga "plemena in narodnosti", katerih je manj kot 100 priseljencev, niso navedena v zgornji tabeli.

Kar se tiče južnih Slovanov, smo zgoraj navedli skupno število treh klasifikacij v rabi priseljeniške oblasti, ki vključujejo južne Slovence, včevši Bolgare, namreč:

Bolgari, Srbi in Macedonci	56
Hrvati in Slovenci	81
Dalmatinci, Bosanci in Hercegovci	22

Nerazmerno veliko število židov — posebno, ako isto privzamemo s številom židov, pripuščenih 1. 1932: 2.372 — je odsev političnih razmer v srednji Evropi, zlasti zatiranje s strani nacistične Nemčije.

Common Council — FLIS.

Agitirajte za Prosveto!

General Gregorij K. Žukov, poveljnik sovjetskih armad na moskovski fronti.

Hrvaška postala nacijska kolonija

Nemci nameravajo poklati 300.000 ljudi v Belgradu

Curih, Švica, 26. nov. — Nedavno izdani dekreti v Zagrebu, glavnem mestu Hrvaške, lukovske italijanske države, so izpremenili to državo v nacijsko kolonijo, pravijo švicarski nevtralni viri. Dekreti med drugim določajo, da mora nemška manjšina imeti posebne privilegije, kar v bistvu razveljavlja krajevno italijansko oblast.

Državni direktor, izbran po nemški manjšini, mora biti član vlade in odgovoren samo Paveliću, "poglavniku" hrvaške države. Nemci na Hrvaškem so državljani prvega reda.

Nemščina je uradni jezik celo v krajih, kjer Nemci tvorijo 20 odstotkov prebivalstva. Čestni napisi morajo biti nemški in hrvaški. Nemške naselbine morajo razviti nemške zastave. Občine, v katerih tvorijo Nemci 51 odstotkov prebivalstva, morajo imeti nemške župane, odbornike in posebnega reprezentanta v državnih zbornicah.

London, 26. nov. — Dušan Simović, predsednik jugoslovanske vlade v izgnanstvu, je dejal, da nameravajo nacisti pobiti 300.000 oseb v Belgradu, da s tem izsilijo brezpogojno kapitulacijo srbske patriotske armade. Premier je dejal, da je dobil to poročilo iz zanesljivega vira, ki uči zaupanje Hitlerjeve vlade, in da ga je izročil Washingtonu in Vatikanu zaeno z apelom za intervencijo, da prepreči masakr.

(Poročilo ameriške časnikarske agenture United Press iz Vatikana pravi, da je Papež Pij sprejel v privatni avdienci Kosić Zukića, atašea jugoslovanskega poslanstva v Vatikanu.)

Simović je rekel, da so Nemci postavili topove okrog Belgrada in ob vseh cestah, ki vodijo v mesto. Preden bodo ti začeli bruhati krogle, bodo jugoslovanske čete pozvane v brezpogojno kapitulacijo. Če se ne bodo odzvale pozivu, bodo začele padati krogle in bombe na Belgrad, ki bodo porušile poslopja, ki niso bila razdejana v letalskem napadu v zadnjem aprilu, in pobije vse prebivalce, ki bi skušali pobegniti iz mesta.

Unije okrcale vojaškega častnika

Kopija resolucije poslana Rooseveltu

Denver, Colo. — Polkovnik Early W. Duncan, poveljnik vojaškega taborišča v Lowryju, ki je bil nedavno ožigosan, ker je prepovedal vojakom obisk cerkev, v katerih duhovniki pridigajo o potrebi miru in proti zapletu Amerike v vojno, si je nakopal jezo delavskih organizacij.

Svet strokovnih unij ADF v Denverju je sprejel resolucijo, v kateri je med drugim rečeno, da Duncan namenoma in iz zlobe napada delavce in njihove reprezentante, da načrta javnost proti njim. V svojem nedavnem

Obstreljevanje Belgrada

(Konec)

Prebijamo se skozi Simino ulico in ulico Kneževke Ljubice in čez Knez Mihajlovo, Karadžićevo in Carice Milice cesto do Brankove ulice. Noge se nam vdirajo v steklo in odpadke vsake vrste. Skoraj do členkov. Ogenj na vseh straneh, razvaline zija levo in desno. V Brankovi ulici sredi mesta trupo starčka v kmečki obleki. V smrti nem boju mu je roka segla v život, tja najbrž, kjer je bila smrt na rana. Obraz brez kaplje krvi, obrnjen v nebo. Takega sem našel tudi še dva dni pozneje.

Razvaline okrog zemunskega mosta so strašne, most sam pa je še cel. Vprašujem vojaka na straži pri mostu, če so Nemci obstreljevali most. Potem pa hitro čez most in proti Zemunu.

Spušča se noč, a iz nastajajočih senc, vzhodno od nas, se pomaljša slika Belgrada, sicer tako lepa in prijetna za oko, noč pa tako strašna in pretresljiva. Ognjeni jeziki se dvigajo iz nje vsepovsod. Najhuji požar je okrog kolodvora. Ves Belgrad je v oblakih črnega dima. V eter podi oblak dima proti nam in nam zatira pogled na zemunsko cesto, na kolodvor, ter na Zemun sam. Preden smo v Zemun, se še enkrat ozrem proti Belgradu. V noči se mi zazdi kakor goreča mesta v sv. piamu.

Prenočevali smo v neki hiši v Zemunu. Ponoči nas prebudi tuljenje siren. Detonacije v Belgradu ječe skozi zrak in hiše se tresejo celo tujak. Zemuna res niso obstreljevali, ne šestega aprila, ne poslej.

V ponedeljek zjutraj sva se z ženo napotila nazaj proti Belgradu, da si nakupiva najpotrebnejše, kajti prejšnji večer smo zbežali brez vsega. Srečevala sva nepregledne množice beguncev, ki so zapuščali Belgrad. Strahote obstreljevanja so v štiri in dvajsetih urah delovale na njihove živce huje, kakor bi mogli kakršnikoli dnevi revolucij. Med premožnimi ter ubogimi je bilo prav malo razlike. Vsi so reševali samo golo življenje. Vsi so bili enako pomanjkljivo oblečeni, vsi so nosili s seboj culice in slabo zavite zavoje. Na obrazih in ustnah bežečih gospa ni bilo več tihih rdečic. S kuštravimi lasmi, a kolobarji pod očmi in mrzličnimi zenicami, na nogah sandali ali pa bosi, največ med njimi brez nogavic, zmečkane obleke, spalne srajce, moške hlače in plašči. V štiri in dvajsetih urah je glodavost te družbe odzvonila.

V ponedeljek popoldne sva se k sreči vrnila v Zemun. Tega dne od pol dveh do petih popoldne je Belgrad doživel bombardiranje, o katerem pripovedujejo priče, ki so ga preživeli, da je bilo najmočnejše in najpogubnejše, kar zadeva živce in povzročeno škodo. Celo v Zemunu so se od tega obstreljevanja tresle hiše v temeljih in pokalo steklo. Tri ure in pol so nemška letala razajala vsmerno po belgrajskem nebu. Tako rekoč zbirala so svoje žrtve in dokončevala razdejalno delo prejšnjega dne in svojo "kazensko ekspedicijo" do pravega konca žaloigre.

Ko sem se v torek zjutraj spet vrnil v Belgrad, je razdejano bilo dokončano. Peš sem hodil polne štiri ure povsod naokrog in ugotovil, da ni ene ulice, kjer ne bi bilo sledov bombardiranja. Vsaj nekaj hiš v vsaki ulici je bilo do temelja porušeni, da ne omenjam samo deloma podrtih. Stari, pravi Belgrad od Kalimegdana do Svetosavskega Hrama in od pančevskega mostu do Bare Venecije se je zdelo, da je več pretrpel, kakor pa novejši, južni del mesta. Dušanova ulica in njeni stranski cesti, ki jo presekata, Lomina in Sarajevska, deli Milicevica, so bile v zlasti.

Govoru jih je obdolžil sabotaže in izdajstva. Resolucija dalje pravi, da Duncan zanika možem pod svojim poveljstvom svobodo govora in zborovanja in da je prestopil meje svojih dolžnosti kot častnik ameriške armade. Kopije na seji sveta strokovnih unij sprejete resolucije so bile poslana predsedniku Rooseveltu, senatorjem in kongresnikom.

Jošave in Karadžićeve na drugi strani, se zde kakor predmestne ulice v Madridu po dolgih mesecih obleganja. Najhuje je v Dorčolu. Podrtija na podrtji. Kolarčev in Gajgerjev blok sta pogorela do tal. Moskvi in Rionione sta zgoreli strehi in zgornja nadstropja, dočim je slučaj prizanesel Ruskemu Carju in Majesticu. Po Dardanelih je ogenj napravil konec ciganske zabavišča so uničena. Pogled vzdolž Ljubičine ulice je kakor pogled na razvaline Pompejev. Srbski Kralj je podrt. Bajlonov in Jovanov trg sta kakor bi ju pometel vihar. Na oglu Francoske in Dušanove ulice je štiri nadstropna zgradba porušena do tal. Ob zadnjem zidu pa so ostale stopnice. Na oglu Draškovičeve in Kosmajске ulice je bomba kakor odsekala polovico visoke palače, samo ogrevalci ob zidu so ostali. Nova Albanija, nebotičnik in ponos mesta, je kakor čudežno ostala cela. Ves blok okrog nje na obeh straneh je zgorel in se sesul do tal. Nasproti železniški postaji je lepa in velika palača na oglu trga ob porušenem hotelu Petrogradu podrti tako, da bo še tisto treba odstraniti, kar je bomba pustila. Sploh je veliko število palač in ostankov, ki jih bo treba podreti, ker pomenijo veliko nevarnost za promet.

Razdejanje so izvršili temeljito! Koliko je človeških žrtev, samo Bog ve! Ne verjamem bajnim številkam, o katerih se govori, a tudi ko se bodo resnično ugotovile, bo strašno. Gotovo je, da jih je bilo vsaj 30.000. Omenili smo ogromno jamo, ki jo je bomba napravila pri Voznesenski cerkvi. Ob strani je na drevesu visela človeška roka. Visela je tako na veji vsaj osem dni. Na dnu Topničnega venca je ob samem pločniku gomila in na njej križ. Koga so tu pokopali? Čez nekaj dni grem spet mimo. Gomilo odkopavajo, odvlčejo tri trupa v voz in odpeljejo. Strašen smrad se širi po ulicah, da si mimoidoči z robcem tišijo nosnice. Smrad po sežganem se meša s smradom, prihajajočim od trupel izpod ruševin, razpadajočih na ulici. Tudi mrhovine je po cestah dovolj, psi, marke in konji. Celo ubit vol leži sredi ceste.

Pretrusujejo je pogled na porušeni Stari dvor. Težka bomba je odvalila celo krilo zgradbe in ga spremenila v kup razvalin. Na vrhu kupa leži velika bronasta krona, ki je krasila kupolo nad tem krilom dvora. Krona se je je naprej bleščala na vrhu ruševin. Srečam starejšo ženo, vzdihuje. Ne stoka na glas, ne joka. Vprašam jo, kaj ji je. Pravi, da so ji v Romini ulici, porušili hišo. "Izvklekla sem se sama in dva sinova. Kje pa je mož, kje sta obe hčeri, moji dragi?"

Zdaj je Belgrad že pust in prazen. Cele ulice so mrtve. Tu pa tam srečaš živo dušo, ki se kakor senca potikajo po ulicah, izogibajoč se razvalinam in razbitemu steklu. Ustavljam nekatera teh živih strahov in jih vprašujem, kaj počno v mrtvem, razdejanem Belgradu in kako živijo. Odgovarjajo: "Vse noči in dneve smo že vedno v kletih. Tam prenočujemo in tam tudi je mo, če imamo kaj. Najtežje pa je z vodo. Ko bi vsaj vodo imeli! Prinašajo jo iz Save in Donave. In iz oddaljenih vodnjakov, umazano in smrdljivo, pa jo vendar plačujemo dinar za liter." Tišim pešicam Belgrajčanov, ki so ostali v mestu, prede trda zaradi hrane. V tistih dnevih po obstreljevanju se je kg kruha plačeval s petdesetimi dinarji in jajce z dvajsetimi.

Belgrad je bil v zastavah 27. marca. Tudi dan napada je pričakal z zastavami. Celo zgradbe državnih oblasti so bile v zastavah. Na kljuki zraven nekega okna visi košček zastave. Pogled mi pade nanjo in na sosodnje okno; za njim sedi plavalas dekle in zraven razbit stroj za kodiranje. Zalostni in nepremični pogled se ji je uprl na porušeno mesto.

Najzanesljivejša dnevna delavska vest so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

DISTRICT OFFICES
8, 12, 13
14, 19, 21

Agentje Prudential Life Insurance Co. v New Yorku, ki so se pri volitvah izrekli za unijo United Office & Professional Workers (CIO) kot predstavnice pri kolektivnih pogajanjih.

ODPLAVLJENCI

IVAN JONTEZ

(Se nadaljuje.)

Pucu je bilo v Jakobovih letih nedvomno lažje. Sicer se je tudi on moral prebiti iz nižin kmečke povprečnosti proti vrhu, ki ga je končno dosegel, tudi on je bil samouk, a se je z vztrajnostjo povzpel dovolj visoko, postal najboljši časnikiar med izseljenci, priznan pisatelj in pesnik, toda on je imel pri tem nekaj, česar Jakob zaenkrat ni imel: potrpežljivost, ki se ni uplašila pred nobenimi ovirami, ki je znala čakati in vztrajati. Jakob pa je bil preveč nagel, ovire je hotel odstraniti v hipu, bil je nepotrpežljiv.

Najbolj sta se še razumela s pesnico Lucijo Bečvevo, ki pa mu ni mogla dati pravega ravnotežja, ker je že sama postajala zagrenjena, začela gledati stvari v drugačni luči kot v letih mladostnega idealizma.

Tudi Pavel Iskra, umetnik, mu je bil dober prijatelj, je imel razumevanje za njegove težave, saj je bila tudi cesta njegovega življenja posuta največ s trnjem; Jakob ga je imel rad, tega odkritega, naravnega človeka vse obsega-joče umetniške duše, ki je imel Jakobovi so-rodno neprijetno napako: ker je bil sam do skrajnosti odkrit, je spoznal ljudi navadno šele potem, ko je bilo že prepozno, ko ga je že za-velo izdajstvo; in če je le utegnil, je šel k nje-mu v vas.

Toda Zofije mu nihče ni mogel nadomestiti. Jakob se je razjel nad samim seboj. "Pre-kleto, kakor otrok sem: igračo vidi, otrok, ki mu ugaja, pa jo hoče imeti, čeprav ve, da je ne more dobiti!" Potem je pogledal na svojo žep-ko uro. Bilo je že pol tretje popoldne. "Dolgo sem sanjal," si je rekel, vzlic temu je obsedel pri pisalni mizi, ne da bi se zavedal, da je že-locer prazen in da je že minil čas za obed.

V pritličju je zazvenelo govorjenje: nekdo je govoril z njegovo gospodinjco. Kdo neki? Ja-koba ni zanimalo. Potem je zaslišal drobne ko-roke, ki so ubirali po stopnicah proti njegovi podstrešni sobi. "Kdo, vraga, me prihaja mo-titi?" je nejevoljno pomislil Jakob ter dalje ti-šal brado med pesti. Pred zaprtimi vrati nje-gove sobe so drobni koraki obstali. Nekaj časa je bilo vse tiho. Nato je narahlo potrkal na vrata.

"Naprej!"

Vrata so se odprla, v sobo je planilo nekaj, kakor sveži dihi pomladi.

Jakob se je počasi ozrl. Od presenečenja bi bil kmalu padel vzrak raz stol. Med vrati je namreč stala, oblečena v temnosivo pomladan-sko suknjo, pokrita s črnkasto sivo žametno kapico in z nogami v sivih galosih — Zofija!

Jakob si je pomencal oči. To je pa res že od silje, zdaj ga preganjajo še prividi! Toda, ko si je odstranil prste izpred oči ter zopet pogledal k vratom, je zopet videl Zofijo, v obraz svežo kot jabolko cvet, v oči lesk ljubezni, roke napol stegnjene proti njemu. "Zlomek, saj ne sanjam!" je zamrmral presenečeno, se dvignil ter stopil proti nji.

"Ti ... Zofija ... ?"

"Da, Jakob," se je drobno, skoro malce plaš-no nasmešnila ona ter se z orokovičenimi ro-kami rahlo oprijela njegovih ramen. "Prišla sem k tebi, kakor sem ti obljubila pred šestimi meseci ..."

"Prišla k meni ... ?" se je zavzeto začudil Jakob.

"Da. Mar ti ni prav? Sem ti morla nedo-brodošča, odveč?"

Njen glas je zvenel za spoznanje razočarano in v oči ji je zaplahutala bojazen.

Jakob je prišel k sebi. To je bila resničnost,

o tem ni moglo biti dvoma. Zofija je prišla k njemu!

V Jakobu je zakipela radost. Objel je Zo-fijo, jo prižl k sebi, jo začel poljubljati. "Ti, da bi mi bila nedobrodošla! Da ti pride kaj ta-kega na misel! Saj sem se že bal, da te nikoli ne bo, da sem te izgubil za vedno! ..."

Nato ji je slekel rokavice in suknjo, ji odvel kapico in sezul galose ter si jo posadil na ko-lena. Nato sta se oba raznežila. S poljubi ni-sta varčevala niti jih štel.

Čez čas se je pa Jakob domislil: "Praviš, da si prišla k meni, ne poveš pa, ali zgolj na obisk ali ..."

"Prišla sem, da ostanem pri tebi!" ga je pre-kinila ona. "Seveda, če ti nisem nadležna, od-več?"

"Odveč, nadležna!" je vzkliknil Jakob s sreč-nim nasmeškom. "To pa že ne. Ampak — no da, ti si vendar poročena! Kaj pa Blaž?"

"Motiš se, dragi, jaz nisem več poročena," je z nasmeškom odgovorila ona. Vidim, da si se jako malo zapimel zame, ko niti tega ne-veš, da je že dolgo tega, odkar sem šla od Bla-ža in po razporoki! Neznosen je bil postal, sa-mo za zganje in kvarte se je briga, pa sem si rekla, da sem mu svoj dolg že zdavnaj plačala in da lahko grem, kamor me kliče. In ko je prišel klic od tebe, naj pridem, sem prišla ..."

"Klic od mene?" je zazijal Jakob. "Nobene-ga sporočila ti nisem poslal!"

"O pač ... " Zofija se je drobno nasmešnila.

"Tvoja črtica, ki jo je prinesel 'Naš čas' pre-tekli teden, je tako jasno, nedvomno prosila: pridi ..."

Zdaj se je nasmešnil tudi Jakob. Da, res je, prošil jo je, naj pride, dasi se sam tega ni za-vedal ... In ona ga je razumela, prišla ... Srečna ura, ko jo je srečal, ki ga tako dobro razume!

Poljubil jo je. "Kaj pa zdaj? Kar tako ne moreva ostati skupaj, opravljivec bi preveč otresali svoje grde gobce, saj so jih že začeli, čeprav te niti tukaj še ni bilo in jaz o vsem nisem nič vedel ... Ali bi šla jutri pred sod-nika?"

"Mi je vseeno, če želiš, ostanem pri tebi tudi takol!" je odločno izjavila Zofija ter se tesno prižela k njemu. "K tebi sem prišla, pri tebi bom ostala, to vem. Jeziki opravljivec me ne briga!"

"Dobro, ljubica, potem bova jutri postala mož in žena."

"Saj sva že ... " je dahnila vanj Zofija. "Že dolgo ... Če bi mi bil v teh mesecih odsotnosti umrl, bi bila zdaj občupna vdova ..."

II. Vrenje in trenje

Naša metropola, kakor njeni prebivalci po-nosno imenujejo svojo naselbino v vlemestu ob Erijskem jezeru, največjo v Ameriki, je še najbolj podobna ogromnemu kotlu, v katerem so nalik prečudni zmesi nagomiljene vse od-like in slabe lastnosti ameriške Slovenije, ki se v njem prekuhavajo, prekučajo, treskajo druga ob drugo, se mešajo, odbijajo brez pre-stanka.

"Ogromen kotel prečudne godlje!" jo je pre-sodil Tomaž Tratnik, Jakobov vodnik po me-tropoli, čijega sodba o nji je bila dokaj brez-obzirna in stroga. "Prebivalci te-le velike va-si, ki jo sami bahuvo kličejo metropolo, so, razen redkih izjem, sami slovenski kmetje, ki pa si domišljajo, da so že nekaj drugega, kar pa niso. Iz stare domovine so prinesli s seboj vse odlike in slabe lastnosti slovenske vasi, tu-kaj pa niso postali nič boljši kot so bili, rajši slabši."

(Dalje prihodnjic.)

Pomladanske muhe

Fr. Milčinski

(Nadaljevanje.)

Postajalo je gorko. Na klopi-ci je stokaje smrčal pijanček za-litih lic; po drevoredu se je bli-žal stražnik, ki ga je privabljal razvneti glas Vrbajsov.

"Jaz ne maram biti nikomur nič dolžan! Jaz se ne maram o-koriščati s tujim trpljenjem. Jaz odklanjam žrtve. Kar je meni namenjeno, prestanem jaz lahko sam. Če ste drugi parasiiti, jaz nisem in ne bom parasiti!"

Košir se je naveličal Vrbajsa in postal je hud. "Komu pa po-ješ, lakota? Ali samega sebe slepariš ali bi rad mene? Daj, no, daj, in pusti se zapreti, če si res tak značaj! Ampak moraš kaj napraviti! Zgolj za tole tvo-je neumno besedičenje te ne za-pro, kvečjemu v blaznico, kar pa menda ne zadostuje tistemu tvojemu naravnemu zakonu, še-ma!"

Vrbajs je debelo pogledal Koširja. Stresnil se je in hipno in brez besedice stopil k dremajo-čemu pijančku in mu, predno je mogel presenečen dr. Košir u-braniti, priložil silovito zasuhi-vo, da je iznenaden pijanček kar zaihtel in se zleknil po klopi. Potem je Vrbajs odločno kora-

kov krenil k osuplemu stražni-ku, se mu legitimoval z vizitko in ne ozri se odšel s povzdign-jeno glavo navzdol proti me-stu. Solnce se mu je upiralo v zguljeni klobuk, izkopino iz do-be mostič — in nad glavo mu je zaigrala gloriola mučeništva.

III. Boj za pravico

Vrbajs je bil navzlic svojim muham doboročer človek. Tu-di oklofutani pijanček se mu je smilil. Polizvedel je njegov na-slov na policiji in mu poslal za bolečine 10 kron. Več ni mogel, saj je bil zgolj filozof in suplent.

Vendar pa je bil o pravilnosti svojega ravnanja še vedno trd-no prepričan in z mirnim zado-voljstvom je čakal na obsodbo, ki mu naj slednjič izbrisne sramotno pego nekaznovanosti z njegovega sicer neomadeževa-nega značaja. Tiste dni se ni dalo dosti občeati z njim; po-nos in prezirljivost sta mu od-sevala iz pogleda in iz glasu in korakal je samozavestno po mestnem tlaku, kakor znajo ko-rakati le še osmošolci, državni poslanci in pa denarni pismo-noš!

Tako je prišel dan razprave.

Vrbajs se je bil opremil s sve-žim ovratnikom in s čistim rob-cem in zbranega duha in pobož-nega srca je vstopil v svetlišče kazenske pravice, da dostojno in

svečano opravi dolžno daritev večnim in neizprosnim narav-nim zakonom.

Ogorčen pa se je moral uve-riti, da se je svetlišče izpreme-nilo v glumišče.

Ozadje razpravne dvorane je bilo nabito polno šumnega, ra-dovednega občinstva, prijateljev, znancev in neznancev. Vsem se je bralo z veselo-rzburjenih o-brazov neprikrito hrepenenje, kar moč dobro se zabavati, ma-kar na stroške svojega ljubega bližnjega.

Pa kaj se naj očita občinstvu, ko si ni bil svest važnosti polo-žaja niti sodnik, oseba, ki je ven-dar plačana za to!

Vrbajs ni bil zastoj že 12 let filozof, 8 let suplent in temeljit kakor grška slovnica. Ni se to-re reči čuditi, da se je bil natančno poučil o vseh zakonitih določ-bah, tističih se njegovega sluča-ja. In zato se je zgražal, ko je videl, kako nevrtni sodnik tekta v prah vse zakone, ki je nanje prisegel. Baret si je bil pomelnil nad levo uho, kakor da prihaja z vojaškega nabora, in namesto da bi dostojanstveno razložil ovdob, vprašal Vrbaj-sa, ali je kriv, in ga potem podu-čil o njegovi pravici, upreti se obtožbi s površno razložbo itd., itd., kakor to točno in določno ukazuje zakon, mu je šaljivo na-mežiknil in ga vprašal — kakor

Članice unije Hotel & Restaurant Employees (ADF) piketirajo restavracijo Brass Rail v New Yorku.

da ne gre za kaznjivo dejanje, ampak zgolj za sicer nedopusten, pa dober dvopit: "Kaj vam pa je bilo, vraga, kaj, da ste poško-dovali tega Karpeta? Kaj vam pa je storil?"

Siroko je zarežal, vzpodbudno pogledal v razpoloženo občin-stvo in potem z zaupnim smeh-ljajem dodal vprašanje: "Ali ste bili pijani, kaj?"

Občinstvo je izpreletel vesel-šum, ki se je ojačil v odkrito-srčen smeh, ko je zadonel iz ozadja polglasen bas: "Svojega patrona je imel, Matevž!"

Vrbajsu je šinila kri v lice in glas se mu je tresel, ko je jezno odgovoril: "Priznam, da sem kriv! Bil sem trezen! Nič mi ni storil! Niti poznal ga nisem! To je vse! — Pričakujem ka-zen!"

Sodnika je žalila razdraženost Vrbajsova in navil je druge strune. Popravil si je baret, na-stavil svoj glas za malo terco višje in rekel: "Ne razumem, ka-ko more opankan človek brez sle-hernege povoda napasti drugega, ki ga niti ne pozna!" In strogo je pogledal mimo Vrbajsa v o-zadje na dva mlada blazirana poslušalca, ki sta se bila poprej premalo smejala.

Vrbajs si je mislil: Zakaj me izprašuje dedec rdečnosti; obso-di me naj, saj sem priznal! Ka-ko naj boš pošten in pokoren večnim naravnim zakonom, ko ti ovirajo pot do pravice taki ne-vredni čuvaji! — Odgovoril je: "Ne poznam zakona, da si moram dati poprej predstaviti člo-veka, predno ga udarim!"

V občinstvu seveda slavnosten krah, ki ga je hitro udušila zavist samopašnega sodnika z zvoncec. "Miri!" je zagrmel in sivozelen pogledal zdaj Vrbaj-sa, zdaj občinstvo. "Sedite!" je ukazal obdolžencu, slugi pa je velel, da pokliče pričo, Tomaža Karpeta.

In vstopil je v dvorano Tomaž Karpe, žrtev Vrbajsova.

Bil je ovenčan, kakor se spo-dobi žrtvam po starem, v pa-ganske čase segajočem obredu. Na klobuku se mu je zibal rdeč kostanjev cvet z dvema pere-soma, moške prsi mu je krasila kita vrtnice in roženkravta, a vse vkupe je dišalo kakor iz soda. Žrtve je bila v vsakem pomenu besede "v rožicah."

Zapazivši ugodni vtisk, ki ga je napravil na zbrano občinstvo, dal je duška svojim židani volji s pogumnim vzklikom: "Marič-ka! Ali smo gadje!"

Sodnikov strogi poziv: "To-maž Karpe!" ga je opozoril na resnost trenutka.

Poizkusil je, da bi se točno kakor vojak zasakal proti sod-niku. To predzno početje mu je v nemalo nevarnost spravilo njegovega telesa ravnotežje. Vendar se je še srečno ujel, na-klar je zadovoljen s svojo spret-nostjo udaril s petama ob tla in potem v znak svojega spoštova-nja salutiral sodniku z enim prstom.

Sodniku se je zopet razjasni-lo užaljeno lice.

(Dalje prihodnjic.)

Najzanesljivejšo dnevno de-lavsko vestjo so v dnevniku "Pro-sveta." Ali jih čitate vsak dan?

Maribor nekdaj in do okupacije

(Nadaljevanje.)

Ob prevratu voditelji teh de-narnih zavodov niso mislili, da se bodo izvršile tolike izpre-membe. Vsi zavodi so se pri-pravljali, kako bodo vršili svoj posel tudi po sklenitvi miru. V mestni hranilnici so še dne 18. oktobra 1918 ustanovili Kredit-verein "weil voraussichtliche nach Friedensschluss sich ein grosser Geldbedarf zeigen wird."

Prevzem nemških denarnih zavodov se je vršil razmeroma počasi. V bežnem pogledu se je ta prevzem izvršil takole: Na-rodna banka je šele v letu 1920 prevzela podružnico Avstrijsko-ogorske banke. Slovenska banka je prevzela Marburgerescompt-bank. Jadranska banka je pre-vzela Steiermaerische Escompt-bank. Podružnico Anglobanke je prevzela Jugoslovanska udruže-na banka, Aushilfskassenverein je postal Mariborski kreditni za-vod. Mestna hranilnica je do-bila svojega slovenskega regenta.

Poleg teh prevzemov tujih podružnic in prevzema domač-ega zavoda Mestne hranilnice pa so se v Mariboru kmalu poja-vile tudi podružnice raznih bank iz Ljubljane in Zagreba. Tako je kmalu prišla v Maribor Ljub-ljanska kreditna banka, ki je napravila svojo podružnico Cen-tralna banka iz Zagreba, Slo-venska banka in Trgovska ban-ka iz Ljubljane. Gospodarska kriza pa je mnoge teh odnesla. V Maribor pa so prišle nove po-družnice. Prve hrvatske štedio-nice, Zadrugnogospodarske ban-ke in končno tudi Celjske po-sojilnice, ko se je spremenila iz zadrug v delniško družbo.

V razdobju 1918 do 1938 se je v Mariboru ustanovilo tudi več novih samostojnih zavodov. Med največje moramo imenovati Ba-novinsko hranilnico v Mariboru, ki je bila ustanovljena kot Ob-lastna hranilnica Mariborske ob-lasti. Ustanovila se je Krekova posojilnica, I. delavska posojil-nica, Jugoslovanska hranilnica, Štajerska hranilnica.

Delovanje denarnih zavodov je hotela dirigirati tudi mestna občina, ker je v mestu primanj-kovalo stanovanj in je zahteva-la, da mora vsaka banka imeti svojo hišo. Res so banke poskr-bele za to, da so dobile svoje hi-še, toda kupile so stavbe, le Zadruga gospodarska banka je zidala novo hišo, pa je imela to nepriliko, da je prišla z tikanjem ravno v dobo inflacije. Posojil-nica v Narodnem domu je imela izpred vojne dobo svojo hišo. Spodnještajerska ljudska po-sojilnica pa si je kupila hišo v Go-sposki ulici. Banovinska hra-nilnica si je sezidala novo veli-ko palačo.

V poslovanju so bili maribor-ski denarni zavodi solidni. Imeli so to srečo, da se jim tudi v za-dnji denarni krizi, kljub temu, da so bili težko prizadeti zaradi po-vezanosti z drugimi zavodi, ni bilo treba poslužiti zaščite. Da-nes v Mariboru vodilni domači samostojni zavodi Spodnješ-tajerska ljudska posojilnica, Mest-

na hranilnica in Posojilnica v Narodnem domu vsi normalno poslujejo in Mariborčani se jih vedno bolj oklepajo. Bančne po-družnice so zaradi svojih central-bile vse brez izjeme deležne za-ščite. Banovinska hranilnica bo pa gotovo v doglednem času po-stala le podružnica ljubljanske banovinske hranilnice, kakor hi-tro bo izšla uredba o bahovin-skih hranilnicah.

Ko gledamo nazaj na vse pre-stale krize, moramo maribor-skim vodilnim domačim zavo-dom čestitati, da so vse te krize tako odlično prestali. Gotovo je tudi to danes dokaz, da so Mari-borčani zmorni, da vodijo narod-no denarno gospodarstvo. Ni bi-lo pomoči od zunaj, dasi je bila potrebna, ni pa bilo treba seči po zaščiti. Tudi mariborska podruž-nica Narodne banke je zadnja leta z veseljem spremljala ugo-den razvoj teh domačih zavodov.

Nove naloge

Jasno je, da je silen gospodar-ski razvoj našega obmejnega mesta Maribora postavil pred povsem nove naloge, ki jih do-slej ni poznal ali vsaj v toliki meri ne.

Predvsem gre za še večjo go-spodarsko ojačenje slovenskega življa. V prikazu naše trgovine in obrti smo sicer mogli opozori-ti na dejstvo, da so se sloven-ski trgovci in obrtniki krepko uveljavili in da so zasedli prvo mesto. Povsem drugačno toza-devno sliko nam nudi maribor-ska industrija. Reči je treba, da se v tej panogi našega gospodar-skega življenja ali zaradi po-manjkanja kapitala ali zaradi premajhne podjetnosti slovenski življenj ni uveljavil in da zato v industriji prevladujejo tujci. Zlasti v tem narodnostnem mo-mentu našega gospodarskega živ-ljenja nas čaka v bodočnosti še mnogo dela, trudov, pa tudi vzgoje, da bo slovenski življenj tudi v industriji razvil svojo de-lavnost.

Zaradi znanih razmer in miš-ljenj se mariborskim gospodar-skim krogom in vsem, ki so jim znana socialna vprašanja, ki so nastala v zvezi z novim gospo-

darskim razvojem, stavlja prečestokrat vprašanje, ki ohraniti Mariboru vse to, ki je v zadnjih letih v gospo-darstvu ustvaril. To je ena najpoglavnejših gospo-darskih nalog Maribora, ki mora storiti, da mu zgrešena ma-ribovina ne bodo uničila za svojo bodočnost nujno po-buje. Ne sme dopustiti, da se industrija selila drugam, seboj pustila malovredne po-tovniške objekte in tovskega dela vajeno delavstvo (Dalje prihodnjic.)

ZAHVALA

Že večkrat sem čitala temu ali onemu prireditel-ju nečenje ali "surprise part", da dotična oseba ni nič ve-č. Nisem verjela, da je res, o-nisem sama doživela tak de-duk. Nikdar ne bom poz-nejša 26. avgusta. Ves dan bila zaposlena z vsakovr-šnim delom in niti najmanj od zunaj ropotanje in po-tni mnogi grl "Surprise". Nisem vedela kaj se godi, sem bila presenečena. Naj-še zahvalim Mrs. M. Tomsic-jim sestram Mrs. Frances T-jim in Mrs. Mary Novak ter n-ji, ker so vse tako lepo in in povabile sorodnice, sose-prijatelje, katere so mi še podarile vsoto \$50 in krasno rila za mojo novorojeno h-ki se je rodila 30. sept. Naj-hvala za obisk vsem skup-ko tudi gosp. odseku za d-ker se ne morem zahvaliti posebej, ker bi vzel preveč stora, se jaz kakor tudi moj zahvaliva vsem skupaj. To senečenje mi ostane ved-spomenu, in kadar pride slučaj, vam bom hvaležna niti. — Vaša prijateljica, Tomsic, Strabane, Pa.

AGITIRAJTE ZA PROSV

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, k-koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene smerne, unijsko delo pro-

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-52 S. LAWNDALE AVENUE CHICAGO, ILL. TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naro-nini. List Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlana \$0.50, eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, re-da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina, gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj li- tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skup- naročena na dnevnik Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega n- stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnik- Cene listu Prosveta je:

Za Zdrži, drlavo in Kanado \$0.00	Za Cloro in Chicago je — \$7.00
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.00
2 tednika in 7.00	2 tednika in 7.00
3 tednike in 9.00	3 tednike in 9.00
4 tednike in 1.20	4 tednike in 1.20
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.20

Za Evropo je \$0.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina

PROSVETA, SNPJ, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sleden- članov moje družine:

2) Čl. druživa št.

3) Čl. druživa št.

4) Čl. druživa št.

5) Čl. druživa št.

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik